

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia

Ukraina muusika kontsert

Kateryna Fyl ^{KLAVER}

Maksym Trotsenko ^{KLAVER}

Daniel Allan-Chapkovski ^{TŠELLO}

Samuel Allan-Chapkovski ^{VIIUL}

Vanda Kozub ^{METSOSOPRAN}

Veronika Buyalo ^{METSOSOPRAN}

EMTA koor

Projektkoor Pattern

Dirigent Illia Humeniuk

Kavas

Dõletsõi, Bortnjanskõi, Berezovskõi, Revutskõi, Ljatošõnskõi, Kosenko jt

4.04.2024 – 19.00

EMTA suur saal

Mõkola Dõletškõi (1650?–1723?)

„Херувимська“

„Милість Миру“

EMTA koor

Dmõtro Bortnjanskõi (1751–1825)

Sonaat klavessiinile C-duur (1784?)

I *Allegro moderato*

II *Adagio*

III *Rondo andantino*

Kateryna Fyl (klavessiin)

Žanetta aaria ooperist „Сокол“

Veronika Buyalo (metsosopran)

Kateryna Fyl (klaver)

Maksõm Berezovskõi (1745–1777)

Viiulisonaat C-duur

I *Allegro*

II *Grave*

III *Minuetto*

Samuel Allan-Chapkovski (viiul)

Kateryna Fyl (klaver)

Viktoriia Poliova (1962)

„Хваліте Господа“

Projektkoor Pattern

Vaheaeg

Mõkola Lõssenko (1842–1912)

„Нічого, нічого“

Vanda Kozub (metsosopran)

Kateryna Fyl (klaver)

Levko Revutskõi (1889–1977)

Kaks prelüüdi *op. 7*

Kateryna Fyl (klaver)

Viktor Kosenko (1896–1938)

Tšellosonaat *op. 10*

I *Moderato – Allegro mosso*

II *Andante con moto*

III *Allegro con fuoco*

Daniel Allan-Chapkovski (tšello)

Maksym Trotsenko (klaver)

Yudif Rozhavska (1923–1982)

„Давній наспів“

Vanda Kozub (metsosopran)

Kateryna Fyl (klaver)

Serhii Bortkevõtš (1877–1952)

Etüüd Des-duur *op.* 15 nr 8

Etüüd *op.* 29 nr 11 „Hamlet“

Maksym Trotsenko (klaver)

Lesja Dõtško (1939)

„Я – хочеш ? – зачарую ліс“

Veronika Buyalo (metsosopran)

Kateryna Fyl (klaver)

Borõss Ljatošõnskõi (1895–1968)

Prelüüd *op.* 44 nr 4 *Andante sostenuto*

Maksym Trotsenko (klaver)

Leonid Hrabovskõi (1935)

„Думи мої“

Projektkoor Pattern

Borõss Ljatošõnskõi

Klaveritrio nr 1 op. 7

I *Allegro non troppo*

II *Lento con freddezza*

III *Allegro fermamente*

Samuel Allan-Chapkovski (viiul)

Daniel Allan-Chapkovski (tšello)

Maksym Trotsenko (klaver)

Dirigent **Illia Humeniuk**

Mõkola Dõletškõi täpne eluaeg on teadmata. Tõenäoliselt sündis ta 1650. aastal Kiievis ja suri Moskvas või Smolenskis 1723. aastal. Ta õppis Vilniuse jesuiitide akadeemias ning töötas sellele järgnevalt koorijuhina ja kirikulaulu õpetajana Vilniuses, Kiievis, Smolenskis, Peterburis ja Moskvas. Dõletškõi on muusikateoreetilise traktaadi „Грамматика п̄н̄я мусикійскаго“ autor, mida võib pidada üheks põhitekstiks ukraina kunstmuusika arengus. Nimetatud traktaat oli esmakordne katse kompileerida ja üldistada ukraina keeles muusikateooriat, mis oli seni olnud saadaval vaid suulise pärimuse või Lääne-Euroopast tulnud kirjutiste kaudu. Dõletškõi selgitab selles muusikateooria põhialuseid ja kompositsiooni põhimõtteid ning tutvustab ka uut ukraina polüfoonilist laulu, mis vahetas välja seni domineerinud ühehäälse kirikulaulu.

Dmõtro Bortnjanskõi (1751–1825) oli üks esimesi Euroopas tuntust kogunud ukraina heliloojaid. Ta oli laulja, dirigent, õpetaja, vaimuliku muusika seadja ning uue rahvusliku klassikalise koorikontserdi kujundaja. Bortnjanskõi omandas esimese muusikalise hariduse kodulinna Hluhhivi laulukoolis. 1758. aastast laulis ta tsaari kabelikooris Peterburis ning õppis kompositsiooni itaallasest helilooja Baldassare Galuppi käe all.

Bortnjanskõi muusika sai laia tunnustuse juba helilooja eluajal ning seda esitati mitte ainult Vene impeeriumis, vaid ka Euroopas. Tema looming hõlmab erinevaid žanre (kokku u 400 teost) ning selles on kombineeritud Lääne-Euroopa muusikatraditsioonid ukraina kirikumuusika ja vanade rahvaviisidega. Bortnjanskõi on kirjutanud kuus ooperit ning hulganisti instrumentaal- ja kammerteoseid (kolm klavessiinisonaati, klavessiinikontsert, kvintett, kontsertsümfoonia seitsmele instrumendile), suurimaks saavutuseks võib aga pidada tema vaimulikke kooriteoseid – psalmidel põhinevad kontserdid, liturgiad, hümnid, kantaadid, Kiievi ja Bulgaaria vanade kirikulaulude seaded jt.

Maksõm Berezovskõi (1745–1777) oli helilooja, dirigent, interpret ja laulja, keda kutsuti „Ukraina Mozartiks“. Teda võib nimetada üheks 18. sajandi väljapaistvamaks ukraina heliloojaks ning rahvusliku klassikalise koorikontserdi loojaks. Oma loomingus viljeles Berezovskõi ukraina heliloojatest ühe esimesena kõiki Lääne-Euroopa tollaseid juhtivamaid žanre: ooper, kammermuusika, instrumentaalteosed, vaimulik koorimuusika. 1769. aastal anti Berezovskõile stipendium õppimiseks Bologna Filharmoonia Akadeemias Giambattista Martini juures, kes oli õpetanud ka Mozartit ja Glucki. 1771. aastal pälvis ta tiitli *Maestro di cappella* ja kandideeris edukalt akadeemia liikmeks. Naastes 1773. aastal Peterburi, otsis Berezovskõi aastaid tulutult tööd. Paraku ei väärtustanud tsaari õukond enam tema talenti ning see lootusetu olukord viis haiguse ja depressioonini, päädides helilooja enneaegse ja traagilise surmaga 1777. aasta märtsis. Berezovskõi mitmekülgne loominguline pärand hõlmab ooperit, sümfooniat C-duur, instrumentaal- ja kammerteoseid, kantaate, koorikontserte, liturgiaid ja hümne. Paljud teosed on kadunud või veel avastamata. Tema väljapaistvamateks oopusteks võib pidada vaimulikke koorikontserte, milles ta ühendas meisterlikult Lääne-Euroopa muusikakultuuri ukraina rahvuslike kooritraditsioonidega.

Ukraina helilooja **Viktorii Poliova** (1962) on lõpetanud 1984. aastal Kiievi Glieri nimelise muusikaakadeemia, spetsialiseerudes muusikateooriale ja -ajaloole ning omandanud 1989. aastal kraadi kompositsiooni alal Kiievi konservatooriumis Ivan Karabytši klassis. Aastatel 1990–1998 töötas Poliova samas kompositsiooniosakonna õppejõuna ning aastatel 2000–2005 muusika ja infotehnoloogia osakonna õppejõuna. Ta on olnud ka ukraina nüüdiskunsti festivali kuraator. Poliova on paljude rahvusvaheliste auhindade lauriaat, sh Ljatõšõnskõi nim preemia võitja (2005). Tema teoseid avaldavad välismaised kirjastused ning neid esitatakse festivalidel, konkurssidel ja eri projektides Ukrainas, Euroopas, USA-s, Peruus, Tšiilis ja mujal. Tema stiil tugineb avangardi esteetikale ja polüstilistilisusele, samas ka „sakraalsele minimalismile“.

Mõkola Lössenko (1842–1912) oli väljapaistev ukraina helilooja, pianist, kooridirigent, folklorist, õpetaja ja avaliku elu tegelane. Tema roll ukraina muusikas on võrreldav Tarass Ševtšenko omaga ukraina kirjanduses – võib öelda, et Lössenko on kaasaegse ukraina klassikalise muusika isa. Romantilise rahvusluse veendunud eestkõnelejana pani ta aluse ukraina muusikakultuuri edasisele arengule ja laienemisele. Lössenko komponeeris paljudes žanrites: ooper, sümfoonia, kooriteosed, kammermuusika vokaalile ja eri instrumentidele; suurt tähelepanu pööras ta ka folkloorile. Ta kirjutas kümme ooperit, nende seas „Jõuluõhtu“, „Natalka Poltaavast“ ja „Tarass Bulba“ (ukraina ooperi meistriteos), samuti komponeeris lasteopereid. Lössenko oli eriliselt vaimustatud Ševtšenkost, kellest ajendatuna valmis erakordne kogumik pealkirjaga „Музика до Кобзаря“, mis sisaldab ligikaudu sadat kantaati kooridele, ansamblitele ja solistidele. Lisaks on ta kirjutanud hulgaliselt klaverimuusikat (sh kaks rapsoodiat), koorilaule ja romansse Ivan Franko, Lesja Ukrainka, Oleksandr Olesi, Mõhhailo Starõtskõi, Heinrich Heine, Adam Mickiewiczi jt luuletajate sõnadele.

Lev Revutskõi (1889–1977) oli silmapaistev ukraina helilooja, pianist, sümfoonik, muusikateadlane, pedagoog ja avaliku elu tegelane. Revutskõi sündis muusikalembeses peres ning tema varase andekuse avaldumisel hakkas ema poisile klaverit õpetama juba enne viiendat eluaastat. 1903. aastal saatsid vanemad ta Kiievisse eragümnaasiumisse. Revutskõi astus Mõkola Tumanovskõi muusikakooli, õppides Mõkola Lössenko klaveriklassis, 1904. aastal suundus aga edasi Lössenko vastavatud muusika- ja draamainstituuti. Kui 1913. aastal asutati Kiievis konservatoorium, sai temast üks esimesi kompositsioonitudengeid Reinhold Glieri klassis. 1924. aastast alustas Revutskõi ka ise õpetamist, jäädes pedagoogiks kuni surmani. Revutskõi stiil sünteesib euroopalikku muusikat ukraina folkloori intonatsioonide ja harmoonilise mõtlemisega. Ta algatas uusi arengusuundi ukraina sümfoonilises ja klaverimuusikas ning näitas uudset lähenemist rahvalaulude vabal seadmisel häälele ja

klaverile. Revutskõi viljeles erinevaid žanre ning tema loomingunimekirja kuuluvad näiteks kaks sümfooniat, kaks klaverikontserti, klaverisonaat, instrumentaal- ja vokaalpalad ning rahvalaulude seaded.

Viktor Kosenko (1896–1938) oli ukraina helilooja, pedagoog ja pianist, keda kaasaegsed pidasid väljapaistvaks lürismi meistriks. Pärast Varssavi ja Peterburi konservatooriumide lõpetamist suundus Kosenko Žõtõmõrisse, kus töötas klaveriõpetajana kohalikus muusikakoolis ning organiseeris kammertrio. Žõtõmõri periood oli kõige viljakam Kosenko loomingulises karjääris – ta kirjutas oma kuulsaimad teosed, sh kaks eepilist poeemi, tsükkel „Üksteist etüüdi klaverile vanade tantsude vormis“ *op.* 19, poemid ja miniatuurid klaverile, klaverikontsert, sonaat viiulile ja orkestrile ning arvukad romansid. Helilooja tegi koostööd ka kohaliku teatriga, luues näidendimuusikat. 1929. aastal kutsuti Kosenko töötama Lössenko muusika- ja draamainstituuti Kiievisse, kus ta õpetas klaverit, kammeransamblit ja teooriat. Kiievis andis ta sageli soolokontserte ning mängis mitmes ansamblis. Sellel perioodil valminud oopuste seas on „Heroiline avamäng“, kaks kontsertvalssi klaverile, kontsert klaverile ja orkestrile ning romansid Aleksandr Puškini luulele. Tema klaveri- ja õpetamisoskused on eriti märgata noorte muusikute seas laialdases kasutuses olevas tsükklis „24 pala lastele“ *op.* 25.

Ukraina helilooja **Yudif Rozhavska** (1923–1982) ilmutas juba lapsena erakordset muusikalist andekust. 1946. aastal lõpetas ta Kiievi konservatooriumi klaveri ja kompositsiooni erialal ning 1951. aastal ka aspirantuuri klaveri alal. Pärast teist ilmasõda astus ta Ukraina heliloojate liitu. Rozhavska loomingunimekirja kuuluvad ooper, ballett, orkestripoeem, süüdid, kontserdid, samuti kirjutas ta muusikat näidenditele ja televisiooni programmidele. Lisaks valmis tal üle 100 laulu erinevate luuletajate tekstidele.

Serhii Bortkevõtš (1877–1952) oli väljapaistev ukraina helilooja ja pianist. Ta sündis Harkivis Poola aadliperes, õppis Peterburi konservatooriumis ning hiljem Leipzigi konservatooriumis Salomon Jadassohni ja Alfred Reisenaueri käe all. Helilooja ise kirjeldas end romantiku ja meloodia armastajana ning talle oli vastumeelne modernne, atonaalne ja kakofooniline muusika. Bortkevõtši loomingus on vähe uuenduslikkust võrreldes tema kaasaegsetega. Sarnaselt Medtnerile on tema stiili eripärad leitavad juba varastes teostes, ehkki helilooja hilisem muusika on isiklikum, poeetilisem ja nostalgilisem. Meloodia, harmoonia ja struktuur olid tema loomingu aluskivideks. Bortkevõtši värvikas ja delikaatne kujutlusvõime, klaveripärane mõtlemine ja tundlikkus muusikalistele ideedele ühendatud vaieldamatu meloodia kirjutamise andega loovad kokku stiili, mis on kergesti äratuntav, kõitev ja meeldiv paljudele kuulajatele.

Lesja Dõtško (1939) on helilooja, õpetaja, aktiivne ühiskonnategelane ja üks ukraina juhtivamaid koorikomponiste. Pärast Kiievi konservatooriumi lõpetamist 1971. aastal alustas ta samas koolis muusikaajaloo ja kompositsiooni õpetamist. Dõtško on kirjutanud kolm balletti, kooriteoseid, sümfoonilist, vokaalsümfoonilist ja kammermuusikat (südidid, sümfooniad, fantaasiad, ansamblid), neli vaimuliku muusika tsükli orelile ja solistidele, vokaaltsükleid häälele ja kammerorkestrile, muusikat filmidele, animafilmidele ning ligi poolsada laulu. Tema meelisžanriks on koorimuusika, milles ta on jätkanud ukraina vaimuliku vokaalmuusika traditsiooni. Dõtško stiil ühendab ukraina folkoori ja kirikulaulu, samuti võib tema loomingut iseloomustada kunstilise ja kultuurilise universalismi kaudu.

Boröss Ljatošõnskõi (1895–1968) oli ukraina helilooja, dirigent, pedagoog ja ühiskonnategelane, üks modernismi rajajaid ukraina klassikalises muusikas. Ta õpetas heliloojaid nagu Ivan Karabyts, Yevhen Stankovõtš, Leonid Hrabovskõi, Lesja Dõtško, Ihor Shamo ja Valentõn Sõlvestrov, kes kõik omakorda on panustanud ukraina muusika rahvusvahelisse levikusse.

Ljatošõnskõi sümfooniad on rikkalikud faktuuri ja dramaatilise elemendi poolest, tema helikeel peegeldab modernistlikke väljendusvahendeid ning selles võib kuulda ka prantsuse impressionismi ja slaavi meloodiate intonatsioone. Ljatošõnskõi pärjati eluajal paljude auhindade ja preemiatega, sh Tarass Ševtšenko nim rahvuslik preemia (1974). Tema loomingunimekirjas on viis sümfooniat ja mitmed teised suuremõõtmelised orkestriteosed, südid, avamängud, ballaadid ja sümfoonilised poemid, kaks ooperit ning palju kooriteoseid, puhkpilliorkestripalad, romansid, neli keelpillikvartetti jt kammerteosed, klaveripalad ning teatri- ja filmimuusika.

Leonid Hrabovskõi (1935) on ukraina nüüdishelilooja, muusikateadlane ja tõlkija, kes on tuntud oma isikliku algoritmilise kompositsioonimeetodi poolest. Hrabovskõi sündis Kiievis muusikute peres. 1937. aastal tabasid perekonda nõukogude võimu repressioonid – helilooja isa lasti maha ja paljud sugulased arreteeriti. 1954. aastal alustas Hrabovskõi õppimist Kiievi riiklikus konservatooriumis kompositsiooni erialal, esmalt Levko Revutskõi, seejärel Borõss Ljatoshõnskõi klassis. 1960ndate alguses kuulus ta Kiievis tegutsenud loomingulisse rühmitusse „Kiievi avangard“ koos Valentõn Sõlvestrovi, Volodõmõr Huba ja Ihor Blažkoviga (hiljem ühinesid Yevhen Stankovõtš ja Ivan Karabyts). Siiski on Hrabovskõi ise öelnud, et teda ei saa pidada avangardistiks ning helilooja ise kutsub ennast „mõõdukaks tsentristlikuks modernistiks“.

OOTAME KUULAMA

L 6.04 kell 19.00 / EMTA suur saal / tasuta

Crossing Cultures

Yevgeniy Kostrytskyy (viul, Ukraina), Johanna Vahermägi (viola),
Sasha Grynyuk (klaver, Ukraina/ÜK)

Kaastegevad EMTA Ukraina välisüliõpilased Mariia-Sofia Dyka (viul),
Sofia Yavorska (viul) ja Dmytro Cherepov (viul, klaver)

Kavas Mozart, Schubert, Sölvestrov, Skorõk, Elgar, Piazzolla

**EESTI MUUSIKA-
JA TEATRIAKADEEMIA**

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kontserdi- ja etenduskeskus

eamt.ee

emtasalid.ee

facebook.com/muusikaakadeemia

instagram.com/emta_ee

Palume lülitada mobiiltelefon hääletule režiimile.

Kontserdi salvestamine ja pildistamine ilma korraldaja loata
ei ole lubatud.

